

Данијела Филиповић
Danijela Filipović

Нематеријално културно наслеђе Србије
Intangible cultural heritage of Serbia
Le patrimoine culturel immatériel de la Serbie

ЕТНОГРАФСКИ МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ
ETHNOGRAPHIC MUSEUM IN BELGRADE

Данијела Филиповић

Danijela Filipović

**Нематеријално
културно наслеђе Србије**

Intangible cultural heritage of Serbia

Le patrimoine culturel immatériel de la Serbie

Издавач/ Published by/ Publié par

Етнографски музеј у Београду
Ethnographic Museum in Belgrade
www.etnografskimuzej.rs

За издавача/ Represented by/ / Représenté par

Тијана Чолак-Антић Поповић
Tijana Čolak-Antić Popović

Уредник/Editor/ Rédacteur

Др Милош Матић
Dr Miloš Matić

Аутор/Author/ Auteur

Данијела Филиповић
Danijela Filipović

Стручни консултант/ Consultant/ Consultant spécialisé

Душица Живковић
Dušica Živković

Превод на енглески/Translation into English/ / Traduction en anglais

Жељко Станимировић
Željko Stanimirović

Превод на француски/ Translation into French/ Traduction en français

Јасна Стојковић
Jasna Stojković

Дизајн/Design/ Graphisme

Марија Јевтић
Marija Jevtić

Београд/Beograd/Belgrade 2018

Реализацију изложбе је подржало Министарство културе и информисања Републике Србије/ The exhibition is supported by Ministry of Culture and Media of the Republic of Serbia/ La réalisation de l'exposition bénéficie du soutien du ministère de la Culture et de l'Information de la République de Serbie

Аудио-визуелни и фото материјали су преузети из документације Националног регистра нематеријалног културног наслеђа, који се води у Центру за нематеријално културно наслеђе Србије при Етнографском музеју у Београду.

Audio-visual and photo materials are taken from the documentation of the National Register of Intangible Cultural Heritage, which is maintained by the Centre for the Intangible Cultural Heritage at the Ethnographic Museum in Belgrade.

Le matériel audio-visuel et les photographies font partie de la documentation du Registre national du patrimoine culturel immatériel, géré par le Centre du patrimoine culturel immatériel de Serbie auprès du Musée ethnographique de Belgrade.

Штампа/Printed by Impression

Службени гласник, Београд
Sluzbeni glasnik, Beograd

Друго, измењено издање/Second edition

Тираж/Print run/tiraz

150

САДРЖАЈ | CONTENTS | LE CONTENU

HEMATERIЈАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ СРБИЈЕ
INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF SERBIA | 5

LE PATRIMOINE CULTUREL IMMATÉRIEL DE LA
SERBIE | 6

НАЦИОНАЛНИ РЕГИСТАР НЕМАТЕРИЈАЛНОГ
КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА СРБИЈЕ
NATIONAL REGISTER OF INTANGIBLE CULTURAL
HERITAGE OF SERBIA | 8

REGISTRE NATIONAL DU PATRIMOINE CULTUREL
IMMATÉRIEL DE SERBIE | 9

ОБИЧАЈИ, ДРУШТВЕНИ РИТУАЛИ
СВЕЧАНОСТИ
CUSTOMS, SOCIAL RITUALS, FESTIVITIES | 11

LES TRADITIONS, RITUELS SOCIAUX ET FESTIFS | 12

ТРАДИЦИОНАЛНИ ЗАНАТИ
TRADITIONAL CRAFTS | 14

LES ARTISANATS TRADITIONNELS | 15

ЗНАЊА И ВЕШТИНЕ ПРИПРЕМАЊА ХРАНЕ
KNOWLEDGE AND CRAFTS OF FOOD
PREPARATION | 17

LA CONNAISSANCE ET LE SAVOIR-FAIRE DE LA
PRÉPARATION DE LA NOURRITURE | 18

УСМЕНЕ ТРАДИЦИЈЕ И ИЗРАЗИ УКЉУЧУЈУЋИ
ЈЕЗИК КАО НОСИОЦА НЕМАТЕРИЈАЛНОГ
КУЛТУРНОГ | 19

ORAL TRADITIONS AND EXPRESSIONS
INCLUDING LANGUAGE AS A VEHICLE OF THE
INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE | 20

LES TRADITIONS ET EXPRESSIONS ORALES, Y
COMPRIS LA LANGUE COMME VECTEUR DU
PATRIMOINE CULTUREL IMMATÉRIEL | 22

ИЗВОЂАЧКЕ УМЕТНОСТИ
PERFORMING ARTS | 24

LES ARTS DU SPECTACLE | 25

НЕМАТЕРИЈАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ СРБИЈЕ
НА УНЕСКОВОЈ РЕПРЕЗЕНТАТИВНОЈ ЛИСТИ
НЕМАТЕРИЈАЛНОГ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА
ЧОВЕЧАНСТВА
INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE IN THE
UNESCO REPRESENTATIVE LIST OF INTANGIBLE
CULTURAL HERITAGE
OF HUMANITY | 26

LE PATRIMOINE CULTUREL IMMATÉRIEL DE LA
SERBIE INSCRIT SUR LA LISTE REPRÉSENTATIVE
DU PATRIMOINE CULTUREL IMMATÉRIEL DE
L'HUMANITÉ DE L'UNESCO | 28

СЛАВА – ПРОСЛАВЉАЊЕ ПОРОДИЧНОГ
СВЕЦА ЗАШТИТНИКА
SLAVA – CELEBRATION OF SAINT PATRON
OF THE FAMILY | 30

LA SLAVA, CÉLÉBRATION DE LA FÊTE DU SAINT
PATRON DE LA FAMILLE | 31

КОЛО, ТРАДИЦИОНАЛНА НАРОДНА ИГРА
KOLO, TRADITIONAL FOLK DANCE | 33

LE KOLO, DANSE POPULAIRE
TRADITIONNELLE | 34

КАТАЛОГ ИЗЛОЖЕНИХ ПРЕДМЕТА
CATALOGUE OF EXHIBITED OBJECTS
CATALOGUE DES OBJETS EXPOSÉS | 36

Нематеријално културно наслеђе Србије

Нематеријално културно наслеђе, или како се често назива живо наслеђе, можемо препознати кроз праксе, приказе, изразе, знања, вештине, инструменте и предмете, који су део прошлости, али и савременог живота једне заједнице. Као обележје идентитета заједнице, преноси се с генерације на генерацију и његовим носиоцима пружа осећај припадности.

Етнографски музеј у Београду је од оснивања 1901. године, кроз етнолошко-антрополошка, етномузиколошка, етнолингвистичка истраживања и прикупљање знања о друштвеним свечаностима и праксама, обичајима, веровањима, усменим традицијама, занатским вештинама и знањима, посвећен проучавању традиционалног начина живота, због чега је и постао је важан ослонац за примену новог оквира за очувања живог наслеђа. Нови систем, изграђен према искуствима и смерницама Унескове Конвенције о очувању нематеријалног културног наслеђа, која се у Србији примењује од 2010. године, препознаје важност заједничког деловања носилаца и стручњака, институција и локалних заједница на очувању наслеђа које је, укоренењено у прошлости, мењајући форме и улоге, присутно и данас. Формирањем мреже стручних тела, коју чине Национални комитет за нематеријално културно наслеђе при Министарству културе и информисања Републике Србије, Комисија за упис на националну листу, мрежа регионалних координатора и Центар за нематеријално културно наслеђе при Етнографском музеју у Београду, успостављен је институционални оквир за системску и организовану заштиту нематеријалног културног наслеђа у Србији.

Велики и значајан корак у заштити нематеријалног културног наслеђа начињен је 2012. године формирањем Националног регистра нематеријалног културног наслеђа. Регистар, који се води у Центру за нематеријално културно наслеђе Србије, у овом тренутку обухвата 37 елемента уписаних као део живог културног наслеђа Србије - www.nkns.rs

Intangible cultural heritage of Serbia

Intangible cultural heritage, which is often called living heritage, may be acknowledged through practices, representations, expressions, knowledge, skills, instruments and objects, which are part of both the past and the modern life of a community. As an indicator of community's identity it is transferred from one generation to the other, providing a sense of belonging to its carriers. Since its establishment in 1901, the Ethnographic Museum in Belgrade has been dedicated to studying the traditional way of life, through ethnological-anthropological, ethnomusicological, ethnolinguistic research and collecting data on societal festivities and practices, customs, beliefs, oral traditions, craftwork skills and knowledges, and therefore it became an important solid foundation for application of the new framework for safeguarding the living heritage. The new system, established according to the experiences and guidelines of the UNESCO Convention on safeguarding the intangible cultural heritage, which has been applied in Serbia since 2010, recognizes the importance of shared action by native carriers and experts, institutions and local communities, on safeguarding the heritage which changed its forms and roles but remained to this day. The institutional framework for systematic and organized safeguarding of intangible cultural heritage in Serbia was established through formation of a network of expert bodies, including the National committee for intangible cultural heritage at the Ministry of Culture and Information of Republic of Serbia, the Commission for inclusion in the National list, the network of regional coordinators and the Center for intangible cultural heritage at the Ethnographic Museum in Belgrade.

A large and significant step in safeguarding of the intangible cultural heritage was made in 2012 by forming the National register of intangible cultural heritage. The Register, which is based in the Center for intangible heritage of Serbia, presently includes 37 elements recognized as part of the living cultural heritage of Serbia - www.nkns.rs.

Le patrimoine culturel immatériel de la Serbie

Le patrimoine culturel immatériel appelé souvent patrimoine vivant, peut être observé au travers des pratiques, représentations, expressions, connaissances, savoir-faire, instruments et objets qui appartiennent au passé mais font également partie de la vie contemporaine d'une communauté. Déterminant l'identité d'une communauté, ce patrimoine est transféré d'une génération à une autre et donne un sentiment d'appartenance à ses détenteurs. Depuis sa fondation en 1901, le Musée ethnographique de Belgrade se consacre à l'étude du mode de vie traditionnelle en procédant à des recherches ethnologiques, anthropologiques, ethnomusicologiques et ethnolinguistiques et en rassemblant des renseignements au sujet des festivités et pratiques sociales, coutumes, croyances, traditions orales, artisanat et savoir-faire, étant ainsi un pilier très important pour appliquer le nouveau cadre destiné à sauvegarder le patrimoine vivant. Le nouveau système, établi en se basant sur les expériences et les orientations de la Convention de l'UNESCO sur la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel, appliquée depuis 2010 en Serbie, reconnaît l'importance des actions conjointes des détenteurs et des experts, des institutions et des communautés locales en vue de sauvegarder le patrimoine qui, enraciné au passé et changeant de formes et de rôles, est présent aujourd'hui encore. La création d'un réseau d'organismes spécialisés, représentés par le Comité national pour le patrimoine culturel immatériel auprès du ministère de la Culture et de l'Information de la République de Serbie, la Commission chargée de l'inscription sur la liste nationale, un réseau de coordonnateur régionaux et le Centre du patrimoine culturel immatériel auprès du Musée ethnographique de Belgrade, crée un cadre institutionnel pour la protection systématique et organisée du patrimoine culturel immatériel en Serbie.

Un grand pas substantiel en vue de la protection du patrimoine culturel immatériel a été fait en 2012 au moment

de la création d'un Registre national du patrimoine culturel immatériel. Ce Registre, dont le Centre du patrimoine culturel immatériel en Serbie est en charge, inclut 37 éléments inscrits comme faisant partie du patrimoine culturel vivant de la Serbie.

Национални регистар нематеријалног културног наслеђа Србије

Традиционална знања и вештине, обичајне праксе и веровања, које су заједнице у Србији препознале као обележје свог идентитета и континуитета, а који су показали виталност и сачувани до данашњих дана, уписани су у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа. Њега чине елементи распрострањени и присутни на територији целе Србије (породична слава, коло, ђурђевдански обичаји...) или они територијално ограничени на уже географско подручје, регију, а који својим значајем, не само за локалну заједницу, већ и за шире друштво, доприносе богатству нематеријалног културног наслеђа Србије (злакуска лончарија, наивно сликарство Словака, новопазарске мантије, певање извика, врањска градска песма и др). Део Националног регистра су и занатска знања која се генерацијама преносе у одређеним породицама, као што је филигрански занат или израда дрвених чутура, а ту су и неки од обичаја и вештина које сведоче да нематеријално културно наслеђе живи са својим носиоцима и да може бити присутно у више различитих средина или пренето из једне средине у другу (грокталице, ојкање, Чувари Христовог гроба...).

Елементи нематеријалног културног наслеђа који су уписани у Национални регистар показују богатство и разноликост културног наслеђа пристуног на територији Републике Србије, подсећајући истовремено да различите заједнице, живећи на истом културном подручју деле и размењују традиционалне форме понашања и чувају их за генерације које долазе.

National register of intangible cultural heritage of Serbia

The traditional knowledge and skills, recognized by communities in Serbia as an indicator of their identity and continuity and showing vitality and perseverance to the modern times, are included in the National register of intangible cultural heritage. Its elements are either widespread and present throughout Serbia (family *slava*, *kolo*, St. George's Day customs...) or territorially limited to a narrow geographic region, and their importance not only to the local community but also to society as a whole contributes to the richness of intangible cultural heritage of Serbia (Zlakusa pottery, Slovak naïve art painting, *mantije* Pazar meat pie prepared in traditional way, clamor singing, urban songs from Vranje etc.). One part of the National register are craftwork skills transferred from one generation to the other in certain families, such as the filigree craft or wooden flask making, as well as some of the customs and skills testifying that intangible cultural heritage lives with its carriers and may be present in several different environments or transferred from one environment to the other (*grocktalice*, *ojkača* singing, Easter ritual of guarding Jesus Christ's tomb...).

Elements of intangible cultural heritage included in the National register present the richness and diversity of the cultural heritage present in the territory of Republic of Serbia, and at the same time they are a constant reminder that different communities living in the same cultural area can share and exchange the traditional forms of activities, preserving them for the pose the generations yet to come.

Registre national du patrimoine culturel immatériel de Serbie

Les connaissances et savoir-faire traditionnels, les pratiques et croyances rituelles que les communautés en Serbie ont reconnu comme étant spécifiques de leur identité et de leur continuité, qui ont fait preuve de vitalité et ont été sauvegardés jusqu'à nos jours, sont inscrits dans le Registre national du patrimoine culturel immatériel. Il est constitué des éléments répandus et présents sur le territoire de toute la Serbie (*la slava* familiale, la danse *kolo*, les rites de Saint Georges...) ou bien de ceux limités à un espace ou une région géographique déterminée, dont l'importance pour la communauté locale mais aussi pour la société plus largement, contribue à enrichir le patrimoine culturel immatériel de la Serbie (la poterie du village Zlakusa, l'art naïf des Slovaques, les *mantije* de la ville de Novi Pazar, le chant *izvika*, le chant urbain de la ville de Vranje etc.). Le Registre national inclut également les savoir-faire artisanaux qui sont transmis d'une génération à l'autre dans certaines familles, tels l'art du filigrane, ou la fabrication des gourdes en bois, et cite également certaines des coutumes et savoir-faire qui témoignent que le patrimoine culturel immatériel est vivant et peut être présent dans différents milieux ou peut être transféré d'un milieu à un autre (chants *grocktalice*, *ojkanje*-chants d'interpellation, le rituel des Gardiens du Tombeau du Christ...). Les éléments du patrimoine culturel immatériel inscrits dans le Registre national témoignent de la richesse et de la diversité du patrimoine culturel présent sur le territoire de la République de Serbie, tout en rappelant que les différentes communautés, en vivant dans un même espace culturel, partagent et échangent des formes traditionnelles de pratique qu'elles sauvegardent pour les générations futures.

Обичаји, друштвени ритуали свечаности

Област нематеријалног културног наслеђа из домена друштвених пракси, обичаја и свечаних догађаја, обухвата елементе нематеријалног културног наслеђа који се најчешће односе на одређени простор и време, а њихово одржавање развија осећај припадности групи, заједници. Они могу бити јавни или приватни, као што је слава, односно прослававање свеца заштитника породице, које практикује велики број хришћанских породица у Србији. Такође могу бити повезани са одређеним простором или временом, као што су они који припадају Ускршњим обичајима - обичај чувања Христовог гроба, бела вила или паљење и изливање ратарских свећа - ритуал којим чланови заједнице у одређеном периоду године, настоје да обезбеде општу добробит. У неким случајевима, приступ елементима нематеријалног културног наслеђа из овог домена може бити ограничен на одређене чланове заједнице, те је учешће у лазаричким поворкама омогућено само младим девојкама, док су други елементи важан део јавног живота и отворени су за све чланове друштва. Међу елементима који подразумевају учешће великог броја припадника заједнице и јавна окупљања су ђурђевдански обичаји. Обележавањем овог празника буђења природе, заједница бројним обичајним радњама настоји да пренесе снагу оживљене природе и нове вегетације на људе и стоку, живину и пчеле, на усеве и винограде. У Национални регистар нематеријалног културног наслеђа Србије уписани су обичаји породична слава, молитва под Миџором и Ђурђевдан, обичај изливања и паљења ратарских свећа, Лазарице у Сиринићкој жупи, Чување Христовог гроба, Бела вила и паљење петровских лила, као и манифестација Вуков сабор.

Customs, social rituals, festivities

Within the field of intangible cultural heritage, the domain of social practices, customs and festivities includes the elements of intangible cultural heritage that most often pertain to certain space and time, and their safeguarding develops a feeling of belonging to a certain group – a community. They may be public or private, such as *slava*, celebration of saint patron of the family, which is practiced by a large number of Christian families in Serbia. They may also be connected to certain space and time, for example the Easter customs – guarding Jesus Christ's tomb, white fairy or making and lighting farmer candles, rituals used by community members in a certain period of the year in order to ensure shared well-being. In certain cases, approach to elements of intangible cultural heritage from this domain may be limited to certain members of the community, for example participation in Lazarica processions is open only to adolescent women and girls, while other forms are important parts of public life and open to all members of the community. One example of elements including public events and participation of a large number of community members are Đurđevdan (St. George's Day) customs. By celebrating this holiday of spring awakening, the community is using numerous customary rituals to transfer the strength of rejuvenated nature and new vegetation to humans and livestock, poultry and bees, crops and vineyards. The customs included in the National register of intangible cultural heritage of Serbia are: family *slava*; prayer under Midžor and St. George's Day rituals; ritual of making and lighting farmer candles; Lazarica processions from Sirinička župa; guarding Jesus Christ's tomb, white fairy and burning torches at Feast of St. Peter and Paul's Day, as well as the manifestation Vuk's Convocation (Vukov Sabor).

Les traditions, rituels sociaux et festifs

Le domaine du patrimoine culturel immatériel se référant aux pratiques sociales, rituels et événements festifs se réfère aux éléments du patrimoine culturel immatériel qui correspondent à un espace et un moment déterminé et leur présence développe un sentiment d'appartenance au groupe, à la communauté. Ils peuvent être publics ou privé, telle la *slava*, plus précisément la célébration d'un saint patron de la famille, que pratique un grand nombre de familles chrétiennes en Serbie. De même, ils peuvent être en lien avec un espace ou un moment déterminé, comme c'est le cas des éléments qui se rapportent aux rituels de la Pâque – le rituel des Gardiens du Tombeau du Christ, la fée blanche ou la fabrication et l'allumage des cierges des cultivateurs, rituel par lequel, à un moment de l'année, les membres de la communauté invoquent le bien-être général. Dans certains cas, l'accès de ce domaine aux éléments du patrimoine culturel immatériel peut être limité à certains membres de la communauté, comme la participation aux processions du Samedi de Saint Lazare (*Lazaričke lovorike*) qui n'est autorisée qu'aux jeunes filles, alors que d'autres rituels représentent un élément important de la vie publique et sont ouverts à tous les membres de la communauté. Parmi les éléments qui rassemblent un grand nombre de ressortissants de la communauté et sont ouverts au large public, mentionnons les rituels de la Saint Georges (*Djurdjevdan*). En célébrant cette fête comme un éveil de la nature, la communauté s'efforce par ses nombreuses pratiques rituelles de transmettre la force de la nature en éveil et de la nouvelle végétation vers les hommes, le bétail, la volaille, les abeilles, les champs et les vignes. Le Registre national du patrimoine culturel immatériel de Serbie inclut les traditions de la *slava* familiale, de la prière au pied du mont Midžor, la Saint Georges ou *Djurdjevdan*, la tradition de fabriquer et allumer des cierges des cultivateurs, les processions *Lazarice* de la région de Sirinička

župa, la Garde du Tombeau du Christ, la Fée blanche, le rite d'allumer des torches en écorce à la Saint Pierre-et-Paul, ainsi que le rassemblement de Vuk (ou *Vukov sabor*).

Традиционални занати

Традиционално занатство чини највидљивији, али и најосетљивији облик испољавања нематеријалног културног наслеђа. Занатски производи настали као резултат примене генерацијама очуваних знања и вештина, могу имати примену у свакодневном животу или су део обичајне, музичке или извођачке праксе. Без обзира на врсту и улогу коју имају, очување вештина и знања која се односе на њихову израду чине значајан део наслеђа неке заједнице.

Занатска знања уписана у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа Србије у значајној мери одражавају повезаност заједнице са окружењем у којем живи и одраз су природно-географских и регионалних специфичности. Израда грнчарских производа на ручном витлу, која се генерацијама очувала у одређеним породицама у селу Злакуса, у западној Србији, као и каменорезачки занат, од средњег века присутан у месту Беле Воде у централној Србији, тесно су повезани са окружењем и расположивим природним сировинама. Повезаност елемената нематеријалног културног наслеђа са средином из које потичу видљива је и у елементима ћилимарства уписаним у Национални регистар – стапарско ћилимарство потекло је из места Стапар на северу Војводине, док је пиротско ћилимарство део наслеђа становника на подручју Пирота у југоисточној Србији.

У оквиру овог домена нематеријалног културног наслеђа, поред очувања занатских производ који су настали као резултат примене стечених знања и вештина, пажња се посвећује занату као целини, што укључује и алате, технологије рада или повезаност са другим доменима нематеријалног културног наслеђа. Тако на пример, очување казанџијског заната, од изузетне је важности за наставак праксе печења ракије, породичног наслеђа многих средина у Србији.

Занатска знања и вештине који су уписани у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа су пиротско и стапарско ћилимарство, филигрански занат, злакуска лончарија, израда дрвених чутура, клесарски и казанџијски занат, наивно сликарство Словака, косовски вез.

Traditional crafts

Traditional craftwork is the most visible but also the most sensitive form of presentation of intangible cultural heritage. As a result of implementation of knowledge and skills preserved through generations, the craft products may be used in everyday life or may represent a part of custom, music or performer practice. Regardless of their types and roles, preservation of knowledge and skills of craftwork is an important part of a community's heritage. The craftwork knowledge inscribed in the National register of intangible cultural heritage of Serbia is a significantly accurate reflection of the connection between the community and its environment, due to natural-geographic and regional specificities. The production of pottery products using hand-wheel, preserved for generations in certain families in village Zlakusa in Western Serbia, as well as stonemasonry craft present since the Middle Ages in the town of Bele Vode in Central Serbia, are both closely connected to the environment and the available natural resources. The connection between the elements of intangible cultural heritage and the environment of their origin is also visible in elements of kilim rug production included in the National Register – rug-making in Stapar originated in town Stapar in northern Vojvodina, while rug-making in Pirot is part of heritage of inhabitants of Pirot area in southeastern Serbia.

Within this domain of intangible cultural heritage, in addition to preservation of craftwork products originating through application of preserved skills and knowledge, special attention is given to craft as a whole, including the tools, work technologies and interconnections with other domains of cultural heritage. For example, preservation of coppersmith's trade is of crucial importance for continuation of practice of distilling plum brandy (rakija), which is family heritage of many communities in Serbia.

Craftwork knowledge and skills included in the National register of intangible cultural heritage include: rug-making in Pirot and Stapar; filigree craft; Zlakusa pottery; wooden flask making; stonemasonry and coppersmith's trade; Slovak naïve art painting, Kosovo-style embroidery.

Les artisanats traditionnels

L'artisanat traditionnel est la forme la plus visible mais aussi la plus fragile de la manifestation du patrimoine culturel immatériel. Les produits artisanaux, réalisés en appliquant les connaissances et le savoir-faire sauvegardés pendant des générations, peuvent être utilisés au quotidien ou faire partie de la pratique traditionnelle, qu'il s'agisse de musique ou de spectacle. Sans égard au genre et au rôle de ces produits artisanaux, la sauvegarde de savoir-faire et des connaissances qui les rendent réalisables représente une partie importante du patrimoine d'une communauté.

Les connaissances artisanales inscrites dans le Registre national du patrimoine culturel immatériel de Serbie reflètent largement les liens existants entre les communautés et leur milieu existentiel et sont le miroir de ces spécificités géographiques et régionales. La fabrication de la poterie en terre cuite sur un tour manuel qui a été sauvegardée pendant des générations dans certaines familles dans le village de Zlakusa en Serbie occidentale, de même que le métier de graveur de pierre, présent depuis le Moyen-âge dans la localité de Bele Vode en Serbie centrale, sont étroitement liés aux environs et aux ressources naturelles disponibles. Le lien entre les éléments du patrimoine culturel immatériel et leur milieu d'origine est visible également dans les éléments de la fabrication des kilims, inscrits dans le Registre national – la fabrication des kilims de Stapar, localité du nord de la Voïvodine, cependant que la fabrication des kilims de Pirot fait partie du patrimoine de la population de la région de Pirot, en Serbie du sud-est.

Dans ce domaine du patrimoine culturel immatériel, l'attention est centrée sur la sauvegarde des produits d'artisanat réalisés en appliquant des connaissances et savoir-faire acquis, mais également sur l'artisanat dans son ensemble, incluant les outils, la technique du métier ou le lien avec d'autres domaines du patrimoine culturel immatériel. Ainsi, la sauvegarde de l'artisanat du cuivre est d'une importance exceptionnelle pour la continuité de la pratique de la distillation de l'eau-de-vie, un héritage familial dans de nombreuses régions en Serbie.

Les connaissances et savoir-faire artisanaux inscrits dans le Registre national du patrimoine culturel immatériel sont la fabrication des kilims à Pirot et Stapar, le métier de filigrane, la poterie de Zlakusa, la fabrication des gourdes en bois, le métier de graveur de pierre et de fabriquant d'objets en cuivre, l'art naïf des Slovaques.

Знања и вештине припремања хране

Знања и вештине који се односе на припремање и конзумирање хране, значајан су сегмент нематеријалног културног наслеђа. Традиционална јела, чије је припремање уписано у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа, су она јела која су део свакодневне исхране, као што је циповка, традиционални војвођански хлеб или кајмак, млечни производ који се традиционалним поступком прераде млека производи у сеоским домаћинствима у брдско-планинским подручјима централне и западне Србије.

Део очуваног културног наслеђа јесу и вештине припреме јела која поред свакодневне употребе имају значај и у одржавању друштвених догађаја. Тако је белмуџ, јело од кукурузног брашна и сира, важан део ђуревданских обичаја, а кување жмара – ритуалног и свакодневног јела од овчијег меса, празилука и кукурузног брашна, у прошлости је било неизоставни део догађаја којима су обележавани посмртни обреди. Новопазарске мантије, које се припремају од лиснатог теста и надева од млевеног меса, део су свакодневне исхране, али и трпезе која се припрема приликом важних породичних окупљања повезаних са животним циклусом - рођењем, женидбом и посмртним обичајима, код бошњачког становништва на подручју Новог Пазара.

Ракија шљивовица, најраспрострањеније је алкохолно пиће које се производи у домаћинствима на територији целе Србије. Служи се свакодневно и у посебним приликама: на колективним свечаностима, различитим врстама пријема, пословних састанака, а неизоставно у свим обичајима годишњег и животног циклуса. У припреми и прозиводњи ракије, учествују различите генерације, чланови шире породице, као и комшије и пријатељи, чиме печење ракије има и веома важну друштвену функцију.

Елементи из овог домена уписани у Национални регистар су: белмуџ, израда пиротског качкаваља, пазарске мантије, производња ракије шљивовице; знање и умеће припремања кајмака; знање и вештине припреме циповке, припремање жмара.

Knowledge and crafts of food preparation

Knowledge and crafts pertaining to food preparation and consumption are important segments of intangible cultural heritage. The recipes for traditional dishes included in the National register of intangible cultural heritage pertain to everyday dishes such as cipovka, the traditional bread from Vojvodina, and kajmak, dairy spread prepared through a traditional dairy-processing procedure within the village households throughout the hill and mountain areas of Central and Western Serbia.

One part of the safeguarded cultural heritage includes skills in food preparation, which are important in everyday use as well as in organization of societal events. For example, belmuž, a dish of corn flour and cheese, is an important part of St. George's Day customs, while cooking žmare, both ritual and everyday dish of mutton, leek and corn flour, used to be an indispensable part of funeral rites. Novopazarske mantije, type of meat pie made of puff pastry dough and ground meat filling, is both part of everyday diet and special dinner offering at important family reunions connected to life cycle, birth, marriage and funeral rites, in Bosniak community from the area of Novi Pazar.

Rakija šljivovica (slivovitz plum brandy) is the most widely distributed alcoholic beverage, produced in households throughout Serbia. It is served on everyday basis as well as on special occasions: at collective celebrations, various official events, business meetings; it is also indispensable in all customs of annual and life cycle. Several generations in a family, more distant relatives, neighbors and friends work together in production of rakija, which therefore also has an important societal function.

The elements of this domain included in the National register are: belmuž, making of Pirot hard cheese, pazarske mantije – Pazar meat pie prepared in traditional way, preparing plum brandy (šljivovica); knowledge and skill of preparing kajmak; knowledge and skills of preparing cipovka; preparing žmare.

La connaissance et le savoir-faire de la préparation de la nourriture

La connaissance et le savoir-faire relatifs à la préparation et à la consommation de la nourriture sont un segment important du patrimoine culturel immatériel. Les plats traditionnels, dont la préparation est inscrite dans le Registre national du patrimoine culturel immatériel, concernent les plats qui font partie du quotidien, tels le pain traditionnel de Voïvodine appelé *ci-povka* ou la crème de lait - *kajmak* - qui, selon un procédé traditionnel, est fabriquée dans les foyers situés dans les régions montagneuses de la Serbie centrale et occidentale.

Parmi le patrimoine culturel sauvegardé, on trouve également le savoir-faire de la confection des plats qui sont non seulement préparés au quotidien, mais jouent également un rôle important lors de l'organisation d'événements sociaux. Ainsi, le *belmuž*, plat à base de farine de maïs et de fromage, est un élément important des coutumes de la Saint Georges (*Djurdjevdan*) ; la préparation du *žmare*, plat quotidien à base de viande de mouton, poireaux et farine de maïs, était autrefois incontournable lors des rituels funèbres. Les *mantije* de Novi Pazar, pâtes feuilletées farcies de viande, font partie de l'alimentation quotidienne, mais également des repas préparés à l'occasion des grandes fêtes familiales liées au cycle de la vie - à la naissance, au mariage, aux traditions funèbres, chez la population bochniaque de la région de Novi Pazar.

L'eau-de-vie de prune, la *slivovitsa*, est l'alcool le plus répandu distillé dans les foyers à travers toute la Serbie. Elle est servie tous les jours mais aussi aux occasions spéciales : aux fêtes collectives, aux diverses réceptions, réunions professionnelles, et elle est incontournable lors des célébrations des cycles des saisons et de la vie. La préparation et la fabrication de l'eau-de-vie rassemblent plusieurs générations, les membres de la famille plus lointaine, ainsi que les voisins et les amis, de sorte que la distillation de l'eau-de-vie a également une fonction sociale importante.

Les éléments de ce domaine inscrits dans le Registre national sont : le *belmuž*, la fabrication du fromage de Pirot, les *mantije* de Novi Pazar, la fabrication de la *slivovitsa* ; la connaissance et le savoir-faire pour la fabrication du *kajmak* ; la connaissance et le savoir-faire pour la préparation de la *ci-povka*, la préparation du *žmare*.

Усмене традиције и изразе укључујући језик као носиоца нематеријалног културног наслеђа

Домен усмених традиција и изрза обухвата различите форме, као што су загонетке, приче, легенде, митови, епске песме, које су значајне за преношење знања, културних и друштвених вредности и колективног памћења. Те форме усмених традиција и изрза могу бити широко распрострањене и чинити део наслеђа читаве заједнице или пак бити ограничене на одређене друштвене групе унутар заједнице. Певање уз гусле је извођачка пракса, која представља и важан део историјског памћења. Гуслање је солистичко певање народних епских песама у десетерцу, које су у прошлости преносене усменим путем. Ова архаична форма народне уметности промовише највише етичке вредности, важност породичних односа и хомогености заједнице и представља спој историјског памћења колектива и традиционалне музичке вештине. Певање уз гусле, као део извођачких уметности, али и усмене традиције, присутно је на територије целе Србије, али је његова пракса израженија у западним и централним деловима Србије и у Војводини.

Ерски хумор, као форма усменог изражавања, представља специфичан начин шаљивог односа према стварности, карактеристичан за подручје Златиборског округа. Присутан је у свакодневном начину комуницирања и исказивања шала међу становиштвом, а препознат је многим књижевним родовима и врстама – народним приповеткама, новелама, анегдотама и вицевима; шаљивим песмама, здравицама, пословицама, питалицама, загонеткама.

Пиротско приповедање као домен усмене традиције је вербално уметничко изражавање у прози и стиху на пиротском говору српског језика. Преноси се усмено кроз генерације и изражава национални и културни идентитет српског народа у пиротском крају. Испољава се у великом броју жанрова у прози (предање, бајка, басна, прича о животињама, легендарна прича,

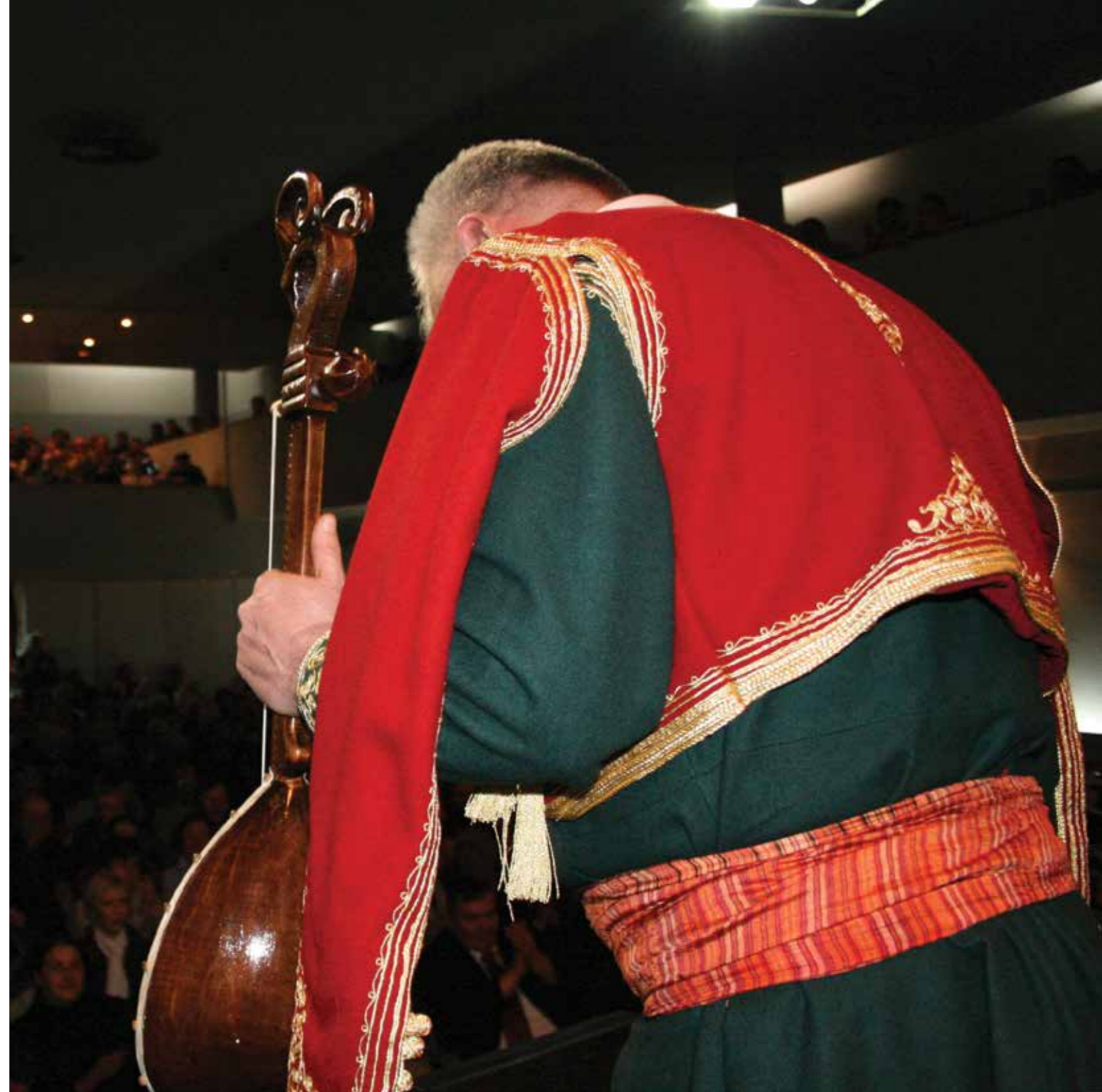
новела, шаљива прича, анегдота, виц) и стиху (песме које се приповедају, а не певају, као и кратке форме попут загонетака, пословица, здравица и сл). Пиротски приповедачи обично уче казивачко знање у кругу својих породица и пријатеља, од изворних носилаца усмене традиције и преносе је даље усменим путем. Приповеда се на окупљањима ("седенће") и обичајним свечаностима, уз посао, на путовању.

У овај домен убрајају се и специфични облици извођачких пракси, као што су грокталице, ојкача и врањска градска песма, у којима су поред музичко-вокалног сегмента, веома значајни и садржаји песама које се изводе. У Национални регисар нематеријалног културног наслеђа уписани су певање уз гусле, грокталице, певање извица, врањска градска песма, ерски хумор, ојкача; пиротско приповедање.

Oral traditions and expressions including language as a vehicle of the intangible cultural heritage

The domain of oral traditions and expressions includes various forms: riddles, stories, legends, myths, epic poems; and they are important for transfer of knowledge, cultural and societal values and collective memory. These forms of oral traditions and expressions may be widely distributed as a part of heritage of the whole community, or be limited to certain social groups within the community. Singing accompanied by gusle is a performing practice also representing an important part of historical memory. Guslanje is a form of solo singing/chanting of epic folk songs in decasyllabic form, in the same way as they were transferred by oral means for generations. This archaic form of folk art primarily promotes ethical values, importance of family relationships and homogeneity of the community, representing a combination of the historical memory of the collective and a traditional musical skill. Singing accompanied by gusle, as part of performer arts as well as oral tradition, is present throughout Serbia, but this practice is more common in western and central parts of Serbia and in Vojvodina. Era-style humor (erski humor) as a form of oral expression represents a specific form of humorous attitude toward the everyday life characteristic for the area of Zlatibor District. It is present in everyday communication and joking within the community, while it is recognizable in many literary forms and types – folk tales, novellas, anecdotes and jokes, funny songs, toasts, proverbs, riddles and trick questions. Pirot-style storytelling (Pirotsko pripovedanje) as a domain of oral tradition is a verbal artistic expression in prose and verse using the Pirot speech of Serbian language. It is transferred orally from one generation to another, representing the national and cultural identity of Serbian people in Pirot area. It is manifested in a large number of prose forms (epic story, fairy tale, fable, animal story, legend, novella, humoristic story, anecdote, joke) and verse forms (poems that are narrated instead of sung, as well as short forms like riddles, proverbs, toasts etc.). Pirot storytellers are usually learning their storytelling skills in the

circle of their families and friends, from the original bearers of oral tradition, and likewise transfer it further by oral means. Storytelling takes place at gatherings (“sedence”) and custom-related festivities, at work, while travelling. This domain also includes specific forms of performer practices such as groktalice, ojkača singing and urban songs from Vranje, where the lyrics of performed songs are highly important in addition to the musical-vocal segment. The National register of intangible cultural heritage includes: singing accompanied by gusle, groktalica singing, clamor singing, urban songs from Vranje, Era-style humor, ojkača singing, Pirot-style storytelling.

Les traditions et expressions orales, dont la langue, tenant du patrimoine culturel immatériel

Le domaine des traditions et expressions orales inclut des formes variées, telles les énigmes, les contes, les légendes, les mythes, les chants épiques, qui jouent un rôle important pour transmettre les connaissances, les valeurs culturelles et sociales et la mémoire collective. Ces formes de la tradition et de l'expression orales peuvent être largement répandues et faire partie de l'héritage de toute une communauté ou bien être limitées à des groupes sociaux au sein d'une communauté particulière. Le chant accompagné au *gusle* est une pratique des arts du spectacle qui représente également un élément important de la mémoire historique. Le soliste s'accompagne de *gusle*, instrument à une ou deux cordes, pour chanter des chants populaires épiques en vers décasyllabiques qui étaient autrefois transmis par voie orale. Cette forme archaïque d'art populaire encourage les plus hauts principes éthiques, l'importance des valeurs familiales et l'homogénéité de la communauté, tout en alliant la mémoire historique et collective au savoir-faire musical traditionnel. Art du spectacle mais également tradition orale, le chant accompagné au *gusle* est présent sur tout le territoire de la Serbie, mais sa pratique est plus souvent manifeste dans les régions occidentales et centrales de la Serbie, ainsi qu'en Voïvodine. L'humour d'Era, forme d'expression orale, est une manière spécifique de s'exprimer en se moquant de la réalité, caractéristique de la région de Zlatibor. Il est présent dans la communication au quotidien, parmi la population, et il est reconnu également dans de nombreux genres littéraires – récits populaires, nouvelles, anecdotes et blagues, chansons gaies, discours, proverbes, devinettes, énigmes. Le récit à la Pirot est une expression artistique orale en prose et en vers parlée en dialecte de Pirot. Il est transmis de bouche à oreille d'une génération à l'autre et manifeste l'identité nationale et culturelle du peuple serbe vivant dans la région de la ville de Pirot. Il se manifeste abondamment dans la prose littéraire (mythes, contes, fables, histoires animales, légendes, nouvelles, récits humoristiques, anecdotes, blagues) et versifiée (les chants que l'on racon-

te sans les chanter, ainsi que des formes courtes telles les énigmes, les proverbes, les discours etc.). Habituellement, les conteurs de Pirot font leurs premiers pas dans le cercle familial ou entre amis, reprenant la tradition orale de leurs prédécesseurs, pour la transmettre oralement à d'autres conteurs. On raconte des histoires durant des rassemblements (*sedence*) ou des fêtes, au travail, en voyage. Ce domaine regroupe également des formes spécifiques de pratiques d'arts du spectacle, tels les *groktalice* ou chants de gorge, les *ojkače* ou chants d'interpellation, ou bien le chant urbain de Vranje, dont le contenu est tout aussi important que l'élément musical et vocal. Le Registre national du patrimoine culturel immatériel consigne le chant accompagné au *gusle*, les *groktalice*, les chants *izvika*, le chant urbain de Vranje, l'humour d'Ero, le chant *ojkača*, le conte de Pirot.

Извођачке уметности

Извођачке уметности обухватају елементе нематеријалног културног наслеђа који се односе на вокалне и инструменталне музичке изразе, игре, плес... Музичке праксе припадају сегменту нематеријалног културног наслеђа које је релативно лако препознати и дефинисати као појединачне елементе наслеђа. Као део регистрованог нематеријалног културног наслеђа Србије у овом домену препознати су свирање на кавалу, гајдама или фрули, најтипичнијем и најраспрострањенијем дувачком инструменту у музичкој пракси Србије. Широкој распрострањености и великој популарности фрулашке праксе у Србији, допринело је, не само лако овладавање извођачким вештинама, него и могућности широког коришћења. То је пастирски инструмент, али и део разноврсних народних празновања и окупљања, као и пратња песми и игри. Подршку свирању на фрули дају и градитељи инструмената који, као појединци или у оквиру специјализованих радионица, чувају занатске вештине израде фруле.

Веома распрострањен сегмент нематеријалног културног наслеђа чине и народне игре, као што су руменка или коло, које је као један од најпрепознатљивијих и највитаљних облика извођачких уметности из Србије, уписано и на Унескову Репрезентативну листу нематеријалног културног човечанства.

Музика је веома често саставни део других облика извођачких уметности, али других домена нематеријалног културног наслеђа, као што су ритуали, свечани догађаји или усмене традиције.

У Национални регистар нематеријалног културног наслеђа су уписани коло, коло у три, коло у шест, руменка, свирање на гајдама, фрулашка пракса, свирање на кавалу.

Performing arts

Performing arts include elements of intangible cultural heritage pertaining to vocal and instrumental musical expressions, group and couple dancing... The musical practices belong to a segment of intangible cultural heritage that is relatively easy to recognize and define as individual elements of heritage. As a part of registered intangible cultural heritage of Serbia, this domain includes performing music on kaval, bagpipes and frula (pipe or flute), where the last is the most typical and most widespread wind instrument in the music practice of Serbia. The widespread occurrence and high popularity of flute-playing practice in Serbia was a result of both the easy learning of performing skills and the wide applicability of use. This instrument was used every day by shepherds, but also as a part of diverse folk celebrations and gatherings, as well as an accompaniment for singing and dancing. Flute playing is supported by instrument-builders, who preserve the craftwork skills of making frula flutes either as individuals or within specialized workshops.

Another widely distributed segment of intangible cultural heritage includes folk dances such as rumenka and kolo, which was included in the UNESCO Representative list of intangible cultural heritage as one of the most easily recognized and most vital forms of performer arts from Serbia.

Music is very commonly incorporated in other forms of performer arts and other domains of intangible cultural heritage, for example rituals, festivities or oral traditions.

The National register includes: Kolo dance, three-steps kolo, six-steps kolo; rumenka kolo dance, bagpipe playing, pipe-playing practice, kaval playing.

Les arts du spectacle

Les arts du spectacle se rapportent aux éléments du patrimoine culturel immatériel relatifs aux expressions musicales vocales et instrumentales, à la danse... Les pratiques musicales font partie du segment du patrimoine culturel immatériel qu'il est relativement facile de reconnaître et de définir en tant qu'éléments particuliers du patrimoine. Le patrimoine culturel immatériel de Serbie enregistré dans ce domaine est la musique jouée au kaval, à la cornemuse et à la flûte, ce dernier instrument à vent étant le plus typique et le plus répandu dans la pratique musicale en Serbie. La pratique très courante et très populaire de la flûte est due non seulement à la maîtrise facile de cet instrument, mais également aux larges possibilités qu'il offre. C'est un instrument utilisé par les bergers, mais il fait également partie des diverses fêtes et kermesses populaires, où il accompagne le chant et la danse. La pratique de la flûte est stimulée également par les fabricants d'instruments qui, soit en tant qu'individus ou dans le cadre d'ateliers spécialisés, préservent le métier de la fabrication des flûtes.

Un segment très répandu du patrimoine culturel immatériel est représenté par les danses populaires, telles la rumenka ou le kolo, qui est une des formes les plus reconnaissables et les plus vitales des arts du spectacle de la Serbie et qui est inscrit également sur la Liste représentative du patrimoine culturel immatériel de l'humanité de l'UNESCO.

La musique fait très souvent partie d'autres formes des arts du spectacle, ainsi que d'autres domaines du patrimoine culturel immatériel, à l'instar des rituels, des fêtes populaires ou de la tradition orale.

Le Registre national du patrimoine culturel immatériel inclut le kolo, le kolo à trois ou six pas, la rumenka, la musique à la cornemuse, la pratique de la flûte, la musique au kaval.

Нематеријално културно наслеђе Србије на Унесковој Репрезентативној листи нематеријалног културног наслеђа човечанства

Међународна заштита нематеријалног културног наслеђа уведена је Унесковом Конвенцијом о очувању нематеријалног културног наслеђа, а један од највидљивијих облика заштите остварује се уписима на Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човечанства. Репрезентативна листа је успостављена с циљем да допринесе неговању разноврсности културних израза и интеркултурном дијалогу, а пре свега јачању свести о значају очувања нематеријалног културног наслеђа на националном нивоу и обезбеђивању његове међународне видљивости. На Унескову Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човечанства Србија је 2014. године уписала породичну славу, обезбедивши да овај обичај, поред националног значаја, добије и међународну препознатљивост. Коло, традиционална народна игра, једна од најраспрострањенијих народних игара у Србији, уписана је на Репрезентативну листу у децембру 2017. године, а у поступку усвајања су „певање уз гусле“ и „злакуска лончарија“.

Intangible cultural heritage in the UNESCO Representative list of intangible cultural heritage of humanity

The international protection of intangible cultural heritage was introduced by the UNESCO Convention on safeguarding of intangible cultural heritage, and one of the most noticeable forms of safeguarding is achieved by inclusion in the Representative list of intangible cultural heritage of humanity. The Representative list was established with the goal of contribution to nurturing of diversity of cultural expressions and intercultural dialogue, and primarily to increasing awareness on importance of safeguarding the intangible cultural heritage at the national level and assuring its international visibility. In 2014, Serbia incribed family *slava* to the UNESCO Representative list of intangible cultural heritage of humanity, ensuring international visibility for this custom in addition to the national importance. Kolo, traditional folk dance, arguably the most widely distributed folk dance in Serbia, was included in the Representative list in December 2017, while “Singing accompanied by gusle” and “Zlakusa pottery” are in the process of being accepted.

Le patrimoine culturel immatériel de la Serbie inscrit sur la Liste représentative du patrimoine culturel immatériel de l'humanité de l'UNESCO

La protection internationale du patrimoine culturel immatériel a été établie grâce à la Convention sur la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel et l'une des formes les plus manifestes de cette protection en est l'inscription à la Liste représentative du patrimoine culturel immatériel de l'humanité. Cette Liste représentative a été établie afin de contribuer à la diversité des expressions culturelles et au dialogue interculturel, en premier lieu au renforcement de la conscience de l'importance de la sauvegarde du patrimoine culturel immatériel au niveau national et afin d'en assurer la visibilité internationale.

En 2014, la Serbie a inscrit sur la Liste représentative du patrimoine culturel immatériel de l'humanité de l'UNESCO la *slava* familiale, faisant en sorte que cette coutume gagne en visibilité non seulement au niveau national mais également international. La danse populaire traditionnelle – *kolo* est une des danses populaires les plus répandues en Serbie, inscrite en décembre 2017 sur la Liste représentative, alors que le chant au *gusle* et la poterie de Zlakusa sont en phase d'inscription.

Слава – Прослављање породичног свеца заштитника

Породична слава (слава, крсно име, крсна слава) представља ритуал посвећен неком хришћанском свецу за кога породица верује да је њен заштитник и давалац благостања. Прослављање свеца заштитника практикује већина православних хришћанских породица на територији Србије као значајан породични празник у којем учествују појединачне породице и њихови гости – чланови ширег сродства, суседи, пријатељи. Срби препознају славу као начин исказивања националног идентитета и они су носиоци ове традиције, али прослављање породичног свеца заштитника практикују и православне хришћанске породице још неких етничких заједница у Србији.

У дому породице се на дан славе током обављања ритуала пали славска свећа, чита молитва „Оче наш“ и обавља ритуално сечење славског колача – који обавезно има утиснут симбол IS HS NI KA – тако што се прелива вином, сече у облику крста, затим се окреће и прелама на четири дела уз подизање увис. Током ритуала изговарају се захвалности свецу и молитве за благостање. Ритуално сечење колача обављају чланови породице у свом дому, али је, с друге стране, уобичајена пракса и да се славски колач носи у цркву, а у неким породицама свештеник долази у кућу да сече славски колач.

Slava – Celebration of Saint Patron of the family

Family *slava* (*slava*, *kršno ime*, *kršna slava*) is a ritual dedicated to a Christian saint believed by the family to be its protector and benefactor. Celebration of Saint Patron is practiced by most Orthodox Christian families in the territory of Serbia as an important family holiday, including individual families as well as their guests – distant relatives, neighbors, and friends. Serbs recognize *slava* as a way of expressing national identity, and they are carriers of this tradition, although celebration of Saint Patron of the family is also practiced by Orthodox Christian families from some of the other ethnic communities in Serbia.

At the day of *slava*, a special *slava* candle is lighted in the family home, accompanied by reading the Lord's Prayer and followed by ritual cutting of *slava* cake, which must bear an imprint of the symbol IS HS NI KA. The procedure includes sprinkling the cake with wine, cutting it crosswise, rotating it and breaking it into four parts while lifting it up. Thanks to the saint and prayers for prosperity are spoken during the ritual. The ritual cutting of the cake is performed by members of the family in their home, but on the other hand there is also a common practice to take *slava* cake to church, while in some families a priest may come to the house to cut *slava* cake.

La Slava, célébration de la fête du saint patron de la famille

La *slava* familiale (*slava*, *kršno ime*, *kršna slava*) est un rituel en l'honneur du saint patron que la famille considère comme son protecteur et garant de sa prospérité. La fête du saint protecteur est célébrée par la majorité des familles chrétiennes orthodoxes en Serbie et elle est considérée comme une fête familiale importante qui rassemble aussi bien les membres de la famille que leurs invités – parents plus éloignés, voisins et amis. Les Serbes considèrent que la *slava* est une manière d'exprimer leur identité nationale et ils sont les détenteurs de cette tradition, mais la célébration du saint patron familial est pratiquée également par les familles chrétiennes orthodoxes appartenant à d'autres communautés ethniques en Serbie. Le jour de la *slava*, on allume un cierge spécial dans la maison en prononçant le Notre-Père et on découpe le gâteau de la *slava* sur lequel est obligatoirement gravé le symbole IS HS NI KA, on verse du vin sur le gâteau avant de l'inciser en croix, de le faire tourner en l'élevant et de le découper en quatre morceaux. Au cours du rituel, on rend louange au saint et on récite des prières pour obtenir la prospérité. Le gâteau est découpé par les membres de la famille à la maison, mais la tradition veut également que le gâteau de la *slava* soit porté à l'église, cependant que dans certaines familles, c'est le prêtre qui est invité à la maison pour découper le gâteau.

Коло, традиционална народна игра

Коло је веома распрострањена народна игра у Србији и виталан облик традиционалне културе. Поред српског православног становништва, које коло сматра обележјем националног идентитета, изводе га и друге етничке и конфесионалне заједнице. Коло изводе припадници свих друштвених, професионалних и старосних група, у сеоским и градским срединама.

Најстарије верзије кола (моравач и кукуњеш) забележене су на територији централне Србије у другој половини 19. века и ова област може бити означена као средиште развоја различитих музичких и играчких верзија кола. Касније је ова игра распрострањена у свим деловима Србије, а играње кола присутно је и на другим подручјима у региону, као и у дијаспори.

Коло, коло у три, коло у шест је популарна игра, чији се играчки образац састоји од осам тактова, који су симетрично распоређени по простору. Формација игре је полукруг са истакнутом улогом првог и последњег играча.

Kolo, traditional folk dance

Kolo is a folk dance widespread in Serbia and a vital form of traditional culture. In addition to the Serbian Orthodox community which considers *kolo* an indicator of their national identity, it is also performed by other ethnic and confessional groups. *Kolo* is performed by members of all societal, professional and age groups, both in rural and urban areas.

The oldest versions of *kolo* (*moravac* and *kukunješ*) were recorded in the territory of Central Serbia in the second half of 19th century, and this area may be considered the hotspot of development for various musical and dance versions of *kolo*. In the course of time this dance spread throughout Serbia, while dancing *kolo* is also present in other areas of the region as well as in diaspora. *Kolo*, three-step *kolo* and six-step *kolo*, is a popular dance with the dancing pattern of eight tacts, symmetrically distributed in space. The dance formation is a semi-circle with pronounced special role of the first and the last dancer in the row.

Le kolo, danse populaire traditionnelle

Le *kolo* est une danse populaire très répandue en Serbie et une forme vitale de la culture traditionnelle. Le *kolo*, que la population orthodoxe serbe considère comme caractéristique de son identité nationale, est également dansé par d'autres communautés ethniques et confessionnelles. Le *kolo* est dansé par les membres de tous les groupes sociaux, professionnels, de tout âge et ce, aussi bien dans les milieux ruraux qu'urbains.

Les versions les plus anciennes du *kolo* (*moravac et kukureš*) ont été rapportées dans la région centrale de la Serbie dans la deuxième moitié du XIXe siècle et cette région peut être considérée comme le foyer du développement des diverses versions musicales et dansées du *kolo*. Plus tard, le *kolo* s'est étendu dans toutes les régions de la Serbie et il est présent également plus largement dans la région ainsi que dans la diaspora.

Le *kolo*, le *kolo* à trois ou six pas est une danse populaire basée sur une cadence de huit mesures et les danseurs se déploient symétriquement dans l'espace. Ils forment un demi-cercle et le premier et le dernier danseur jouent le rôle de meneurs.

Каталог изложених предмета
Catalogue of exhibited objects
Catalogue des objets exposés

Чутура у обради,

Пилица, Бајина Башта, друга половина 20. века,
Етнографски музеј у Београду, инв. 28713, 28718,
28719, 28720

Making a flask,

Pilica, Bajina Bašta, second half of 20th century,
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 28713,
28718, 28719, 28720.

Fabrication d'une gourde

Pilica, Bajina Bašta, deuxième moitié 20e siècle,
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 28713,
28718, 28719, 28720

Чутура,

Бач, половина 20. века
Етнографски музеј у Београду, инв. бр. 19696

Flask,

Vač, mid-20th century
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 19696

Gourde

Vač, moitié du 20e siècle
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 19696

Чутура,

Ивањица, половина 20. века
Етнографски музеј у Београду, инв. број 1045

Flask,

Ivanjica, mid-20th century
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 1045

Gourde

Ivanjica, moitié du 20e siècle
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 1045

Корпа,

Неготин, прва половина 20. века,
Етнографски музеј у Београду, инв. број 10128

Basket,

Negotin, first half of 20th century,
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 10128

Panier

Negotin, première moitié du 20e siècle
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 10128

Корпа, крошња

Алексинац, половина 20. века
Етнографски музеј у Београду, инв. број 4444

Basket, krošnja type

Aleksinac, mid-20th century
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 4444

Panier, type krošnja

Aleksinac, moitié du 20e siècle
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 4444

Свирала (фрула) у изради,

Мокрин, друга половина 20. века,
Етнографски музеј у Београду, инв. број 1210

Making a pipe flute (frula),

Mokrin, second half of 20th century,
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 1210

Fabrication d'une flûte

Mokrin, deuxième moitié 20e siècle
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 1210

Кавал,

Велики Извор, Зајечар, 20. век
Етнографски музеј у Београду, инв. број 6088

Kaval,

Veliki Izvor, Zaječar, 20th century
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 6088

Kaval

Veliki Izvor, Zaječar, 20e siècle
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 6088

Гајде,

Ниш, друга половина 20. века,
Етнографски музеј у Београду, инв. број 8608

Bagpipes (gajde),

Niš, second half of 20th century,
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 8608

Cornemuse

Niš, deuxième moitié 20e siècle
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 8608

Гусле и гудало,

Земун, почетак 21. века,
Етнографски музеј у Београду, инв. број 50162

Gusle with bow (gudalo),

Zemun, beginning of 21st century,
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 50162

Gusle et archet

Zemun, début du 21e siècle
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 50162

Наруквица, гривна, накит, сребро, филигран;

Прва половина 20. века,
Етнографски музеј у Београду, инв. број 16482 - 1/2

Grivna bracelet, jewelry, silver, filigree,

First half of 20th century,
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 16482 - 1/2

Bracelet grivna, bijou en argent, filigrane

première moitié du 20e siècle
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n°16482 - 1/2

Тепелук, накит,

Крагујевац, друга половина 20. века,
Етнографски музеј у Београду, инв. број 22545

Tereluk, jewelry,

Kragujevac, second half of 20th century,

Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 22545

Tereluk, bijou

Kragujevac, deuxième moitié 20e siècle,
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 22545

Женски појас, накит,

Прва половина 20. века,
Етнографски музеј у Београду, инв. број 37832

Woman's belt, jewelry,

First half of 20th century,
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 37832

Ceinture de femme, bijou

première moitié du 20e siècle
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 37832

Хамајлија,

Тутин, друга половина 20. века;
Етнографски музеј у Београду, инв. број 4233

Amulet,

Tutin, second half of 20th century;
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 4233

Amulette

Tutin, deuxième moitié 20e siècle,
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 4233

Привезак, накит, филигран,

Прва половина 20. века,
Етнографски музеј у Београду, инв. број 11023

Pendant, jewelry, filigree,

First half of 20th century,
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 11023

Pendentif, bijou, filigrane

première moitié du 20e siècle
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n°
11023

Појас, еждер,

Прва половина 20. века,
Етнографски музеј у Београду, инв. број 45416

Belt ežder,

First half of 20th century,
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 45416

Ceinture, ežder

première moitié du 20e siècle
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 45416

Славски колач,

Друга половина 20. века,
Етнографски музеј у Београду, инв. број 44398

Slava cake,

Second half of 20th century,
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 44398

Gâteau de slava

deuxième moitié 20e siècle,
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 44398

Кадioniца,

Сокобања, Друга половина 20. века
Етнографски музеј у Београду, инв. број 36214

Incense burner,

Sokobanja, second half of 20th century
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 36214

Encensoir

Sokobanja, deuxième moitié 20e siècle,
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 36214

Свећњак, чирак,

Аранђелова, половина 20. века
Етнографски музеј у Београду, инв. број 7753

Candlestick čirak,

Arandelovac, mid-20th century
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 7753

Bougeoir, čirak

Arandjelovac, moitié 20e siècle,
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 7753

Пржуља мала,

Злакуса, Ужица, друга половина 20. века
Етнографски музеј у Београду, инв. број 23239

Small pržulja baking pan,

Zlakusa, Užice, second half of 20th century
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 23239

Petite poêle

Zlakusa, Užice, deuxième moitié 20e siècle,
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 23239

Лонац, шпоретски,

Ужице, друга половина 20. века
Етнографски музеј у Београду, инв. број 15970

Cooking pot, for stovetop,

Užice, second half of 20th century
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 15970

Marmite pour réchaud

Užice, deuxième moitié 20e siècle,
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 15970

Обредни хлеб

Крушевац, друга половина 20. века
Етнографски музеј у Београду, инв. број 19480

Ritual bread,

Kruševac, second half of 20th century
Ethnographic Museum in Belgrade, Inv. No. 19480

Pain rituel

Kruševac, deuxième moitié 20e siècle,
Musée ethnographique de Belgrade, inv. n° 19480

Јастучница,

примерак косовског веза,
приватно власништво, Марија Ковиљац, Београд;

Pillowcase,

example of Kosovo embroidery,
Private property, Marija Koviljac, Belgrade.

Taie d'oreiller,

exemple de broderie du Kosovo
Propriété privée, Marija Koviljac,
Belgrade

Пешкир,

примерак косовског веза,
приватно власништво Марија Драгишић,

Towel,

example of Kosovo embroidery,
Private property, Marija Dragišić.

Essui,

exemple de broderie du Kosovo
Propriété privée, Marija Dragišić,

Јастучница,

пиротски мотив, Етно мрежа, Београд

Pillowcase,

motif from Pirot, Etno mreža, Belgrade

Узорци стапарског и пиротског ћилимарства,

Етно мрежа, Београд

Samples of Stapar and Pirot kilim rug-making,

Etno mreža, Belgrade

Taie d'oreiller, motif de Pirot

Exemples de fabrication de kilim de Stapar et Pirot,
Etno mreža, Belgrade

